

Mottagare
Socialnämnden

Remiss RSF. Motion. Motverka våld mot äldre

Förslag till beslut

- Socialnämnden föreslår regionfullmäktige att anse motionen besvarad med socialnämndens yttrande.
- Socialnämnden skickar yttrandet till regionstyrelsen som sitt svar på remissen.

Sammanfattning

Inkommen motion till Regionfullmäktige från Kristdemokraterna: Motverka våld mot äldre (RS 2026/390). Regionstyrelsen remitterar motionen till Socialnämnden för ett yttrande. I motionen föreslås att

- Socialnämnden ska genomföra riktade utbildningsinsatser om våld mot äldre.
- Region Gotland ska informera anhöriga om våld i nära relation samt inrätta någon form av visselblåsarfunktion.
- Personer med hemtjänst ska ha rätt att välja personal av samma kön i intima omsorgssituationer.

Socialförvaltningen delar bilden av våld mot äldre som ett allvarligt samhällsproblem och att kunskapen behöver stärkas. Det pågår redan ett arbete inom området, bland annat genom utbildningsinsatser om och nyckelpersonsstruktur i våld i nära relationer. Socialförvaltningen bedömer att fortsatt kompetensutveckling kan ske inom ramen för befintliga strukturer.

Socialförvaltningen bedömer att information till anhöriga om våld mot äldre kan vara ett viktigt förebyggande inslag. När det gäller visselblåsarfunktion finns redan etablerade rutiner och system för att rapportera missförhållanden inom verksamheten. Utöver detta finns även möjlighet att lämna en orosanmälan via Region Gotlands e-tjänst, vilket även omfattar oro för vuxna/äldre personer.

Socialförvaltningen ser praktiska och organisatoriska utmaningar i vissa av motionens förslag, särskilt kopplat till kompetensförsörjning och bemanningssituationen inom äldreomsorgen. Bland annat avseende begränsad möjlighet att välja personal av samma kön vid intima omsorgssituationer inom hemtjänst där bemanning, schemaläggning och kompetensförsörjning främst

behöver säkerställa att insatser kan ges på ett tryggt och kontinuerligt sätt.

Ärendebeskrivning

Riktad satsning på utbildning om våld mot äldre

Socialförvaltningen instämmer i att kunskap om våld mot äldre är viktigt inom äldreomsorgen. Våld kan ta många uttryck, till exempel psykiskt, fysiskt, sexuellt, ekonomiskt, latent och genom försummelse. Det kan vara svårt att upptäcka, särskilt när den utsatta befinner sig i beroendeställning till den som utövar våldet.

En särskild utmaning i arbetet mot våld mot äldre är att våld ibland är kopplat till sjukdomstillstånd, exempelvis kognitiv svikt eller demenssjukdom. Det kan också finnas generationsrelaterade faktorer där äldre personer inte alltid identifierar eller beskriver sin situation som våldsutsatt. I vissa fall önskar den utsatta inte samma typ av insatser som yngre personer i liknande situationer, till exempel att bryta kontakten med en anhörig. Detta ställer särskilda krav på personalens förmåga att uppmärksamma signaler, bemöta situationer och erbjuda stöd på ett individanpassat sätt.

Samtidigt vill socialförvaltningen betona att det är viktigt att uppmärksamma äldres våldsutsatthet. Våld mot äldre riskerar ofta att förbli dolt och kan vara svårt att upptäcka, bland annat på grund av skam, beroendeförhållanden eller kognitiv svikt. Det är därför angeläget att personal inom äldreomsorgen har tillräcklig kunskap för att kunna uppmärksamma tecken på våld, ställa frågor och agera när misstanke uppstår.

Inom socialförvaltningen har utbildning om våld i nära relationer redan genomförts i stor omfattning, bland annat genom den grundutbildning som tagits fram av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK). Utöver detta finns webbaserade utbildningar från Socialstyrelsen som särskilt behandlar våld mot äldre och som kan användas som ett komplement i kompetensutvecklingen. Socialförvaltningen har även en nyckelpersonsstruktur med nyckelpersoner i våld i nära relationer i alla verksamheter samt en samordnare för våld i nära relation på myndighetsavdelningen.

Förvaltningen ser att det finns ett värde i att fortsatt stärka kunskapen om våld mot äldre i verksamheterna, men att detta behöver vägas mot andra prioriterade kompetenshöjande insatser inom äldreomsorgen samt mot den generella utmaningen med kompetensförsörjning. Mot denna bakgrund är det viktigt att arbetet med kunskap och kompetens inom området fortsätter inom ramen för verksamheternas ordinarie kvalitets- och kompetensutvecklingsarbete.

Information till anhöriga och visseblåsarfunktion

Socialförvaltningen bedömer att information till anhöriga om våld mot äldre kan vara ett viktigt förebyggande inslag. Sådan information kan bland annat integreras i befintliga informationskanaler, exempelvis anhörigstödet verksamhet eller genom information i samband med kontakter med äldreomsorgen.

När det gäller visselblåsarfunktion finns redan etablerade rutiner och system för att rapportera missförhållanden inom verksamheten, bland annat genom lex Sarah. Dessa system syftar till att säkerställa att misstänkta missförhållanden uppmärksammas och hanteras. Utöver befintliga rapporteringsvägar finns även möjlighet att lämna en orosanmälan via Region Gotlands e-tjänst, vilket även omfattar oro för vuxna personer. Denna möjlighet är i praktiken främst användbar för anhöriga eller andra personer i den enskildes närhet. För personal inom verksamheter krävs i regel den enskildes samtycke för att lämna en sådan anmälan, vilket innebär att andra etablerade kanaler inom verksamheterna ofta är mer ändamålsenliga för att uppmärksamma och hantera oro eller kännedom kring våld i nära relation.

Samtidigt kan e-tjänsten utgöra ett alternativ i situationer där exempelvis personal inom hälso- och sjukvården eller andra aktörer vill uppmärksamma socialtjänsten på en oro kring en äldre person. Även i dessa fall krävs dock normalt den enskildes samtycke.

Mot denna bakgrund bedömer socialförvaltningen att det redan finns flera möjligheter att uppmärksamma och rapportera oro för våld eller andra missförhållanden, men att det finns ett värde i att fortsatt tydliggöra och informera om dessa befintliga vägar.

Möjlighet att välja personal av samma kön vid intima omsorgssituationer

Socialförvaltningen har förståelse för att vissa brukare kan uppleva ett ökat integritetsskydd om omsorg i intima situationer ges av personal av samma kön. Verksamheterna försöker i möjligaste mån ta hänsyn till individuella önskemål. Samtidigt är möjligheten att garantera ett sådant val begränsad, särskilt inom hemtjänsten där bemanning, schemaläggning och kompetensförsörjning främst behöver säkerställa att insatser kan ges på ett tryggt och kontinuerligt sätt. Ett generellt krav på att kunna tillgodose detta i alla situationer bedöms därför vara svårt att genomföra.

Bedömning

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden föreslår regionfullmäktige att besluta att motionen anses besvarad i och med yttrande från socialnämnden och att yttrandet skickas till regionstyrelsen som svar på remissen.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse socialförvaltningen, Remiss RSF Motion Motverka våld mot äldre, daterad 2026-05-07.

Yttrande socialnämnden, Remiss RSF Motion Motverka våld mot äldre, daterat 2026-06-08
Motion KD, Motverka våld mot äldre, daterad 2026-02-16

Socialförvaltningen

Marica Gardell
Socialdirektör

Skickas till

Regionstyrelsen (RS 2026/361), via registrator-rs
Öystein Berge, kvalitetschef
Linnéa Hein, utvecklingsledare